

นวัตกรรมสังคมของคนเลี้ยงแพะ: การบริหารจัดการฟาร์มแพะเนื้อ
ในรูปแบบธนาคารโดยกลุ่มเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบ
จากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19
ในพื้นที่อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง
Social Innovation of Goat Herders: Meat Goat Farm
Management in Bank Model by Group of Farmers
Affected by the COVID-19 Pandemic
in Tamot District, Phatthalung Province

อุไรวรรณ ทองแกมแก้ว^{1*} ปริศนา วงศ์ล้อม¹ สุรศักดิ์ คชภักดี² สุภาพร สมรูป³
เอกราช สุวรรณรัตน์⁴ วิจิตรา อมรวิริยะชัย⁵ และจารุวรรณ ชูสงค์⁵
Uraiwan Tongkaemkaew^{1*}, Prisana Wonglom¹, Surasak Kochapakdee²,
Supaporn Somrup³, Aekkarach Suwannarat⁴, Wijittra Amonwiriychai⁵
and Jaruwan Chusong⁵

¹ ผศ., หลักสูตรเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง 93210

² ผศ., หลักสูตรสัตวศาสตร์ คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง 93210

³ สพ.ญ., หลักสูตรสัตวศาสตร์ คณะเทคโนโลยีและการพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง 93210

⁴ อ., หลักสูตรนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง 93210

⁵ นักวิจัย, สำนักส่งเสริมการบริการวิชาการและภูมิปัญญาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง 93150

¹ Asst. Prof. Dr., Agricultural Science Program, Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University, Phatthalung Campus, 93210, Thailand

² Asst. Prof. Dr., Animal Science Program, Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University, Phatthalung Campus, 93210, Thailand

³ Lecturer, DVM., MS., Animal Science Program, Faculty of Technology and Community Development, Thaksin University, Phatthalung Campus, 93210, Thailand

⁴ Lecturer, Laws Program, Faculty of Law, Thaksin University, Phatthalung Campus, 93210, Thailand

⁵ Researcher, Office for Promotion of Technological Services and Local Wisdom, Thaksin University, Phatthalung Campus, 93150, Thailand

* Corresponding author : E-mail address : uraiwan@tsu.ac.th

(Received: February 14, 2021; Revised: June 26, 2021 ; Accepted: July 19, 2021)

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ส่งผลต่ออาชีพรับจ้างกรีดยางไม่สามารถออกกรีดยางได้ตามปกติ ทำให้รายได้ของครัวเรือนตกต่ำ คณะผู้วิจัยเข้าไปพัฒนาอาชีพการเลี้ยงแพะในรูปแบบธนาคารซึ่งเป็นการบริหารจัดการด้วยกลุ่มเกษตรกรเพื่อเป็นกิจกรรมเสริมรายได้ ร่วมกับกลุ่มอาชีพรับจ้างกรีดยางในพื้นที่อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ดำเนินการเดือนมิถุนายน 2563-กุมภาพันธ์ 2564 โดยการประชุมสัมมนา การจัดทำเวทีชุมชน การระดมสมอง การฝึกทักษะ การลงมือปฏิบัติ และการสะท้อนผลการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ผู้เข้าร่วมโครงการ 120 คน พบว่า นวัตกรรมสังคมของคนเลี้ยงแพะ คือ การเลี้ยงแพะเนื้อในรูปแบบธนาคาร ประกอบด้วย 1) โครงสร้างและบทบาทของกลุ่ม ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารกลุ่ม คณะกรรมการบริหารจัดการฟาร์ม คณะกรรมการตรวจสอบภายใน และสมาชิก 2) กฎกติกาของกลุ่มในการรับสมัครสมาชิก การลงทุน การร่วมลงทุน ในการซื้อแพะเพื่อเลี้ยงในฟาร์มของกลุ่ม การแบ่งผลกำไรคืนให้แก่สมาชิก 3) ฟาร์มแพะตามมาตรฐาน GAP ของกลุ่ม 2 ฟาร์ม สำหรับการเลี้ยงแพะ 48 ตัว และมีผู้รับผิดชอบฟาร์มแพะที่มีทักษะการเลี้ยงแพะสูงขึ้น 2 คน และ 4) เครื่องมือสำหรับการดำเนินการของกลุ่มในรูปแบบธนาคาร ได้แก่ เครื่องมือสำหรับคณะกรรมการ ผู้เลี้ยงแพะ และสมาชิก การดำเนินการนี้จึงเป็นนวัตกรรมของชุมชนที่ช่วยให้กลุ่มคนรับจ้างกรีดยางสามารถพึ่งพาตนเองได้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ได้

คำสำคัญ: มาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มแพะเนื้อ ปศุสัตว์ การบริหาร กฎกติกา

Abstract

The coronavirus-19 outbreak affected the rubber tapping workers. They were unable to regularly go tapping, and this affected low-income households. The researchers developed a career in goat farming in a bank model managed by a farmer's group activity to supplement household income at Tamot district, Phatthalung Province. The project was carried from June 2020 to February 2021 by the methods of seminars, brainstorming, skill training, practices, and a reflection on the results by the participatory action research with 120 people. The results showed that the social innovation of the goat herders was the meat goat farm in a bank model which comprised the following aspects. 1) It included the structure and role of the group consisting of group executive committee, farm management committee, internal audit committee, and members. 2) It pertained to group rules for recruiting members, investing in the purchase of goats in the group's farms, and sharing profits or interests back to members. 3) It was about two GAP standard goat farms for raising 48 goats and two people in charge of goat farms with higher goat farming skills. 4) It was in connection with the tools for group operations in the bank format, including the committee tools, goat herders, and members. Thus, there was a social innovation that helped rubber-tapping workers be self-sufficient in the situation of the COVID-19 epidemic.

Keywords: Good Agricultural Practice for Meat Goat Farm, Livestock, Administration, Rules

ความเป็นมา

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 ครั้งแรกของประเทศไทยใน พ.ศ. 2563 ทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบอย่างมากในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะ กลุ่มคนเปราะบางที่มีอาชีพรับจ้าง เนื่องจากในช่วงดังกล่าวรัฐบาลได้ประกาศให้ข้าราชการและรัฐวิสาหกิจทำงานจากที่บ้าน (Work From Home) และประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินทั่วราชอาณาจักร ตามพระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ห้ามมิให้บุคคลใดออกนอกเคหาสถานภายในระยะเวลาที่กำหนด [1] จากสถานการณ์ดังกล่าว ในช่วงเดือนมีนาคม 2563 ทางคณะผู้วิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณได้ลงพื้นที่อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง เพื่อสอบถามผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 พบว่า กลุ่มคนรับจ้างกรีดยางไม่เพียงแต่ไม่สามารถออกไปกรีดยางได้ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เท่านั้น (ปกติภาคใต้กรีดยางในช่วงกลางคืน) บางรายไม่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นลูกจ้างกรีดยางของนายจ้างในสิทธิที่พึงได้ จึงทำให้ไม่ได้รับสิทธิการสนับสนุนเงินชดเชยจากการว่างแห่งประเทศไทย (กยท.) บางรายไม่สามารถเข้าถึงสิทธิในการขอขึ้นทะเบียนเกษตรกรเพื่อขอรับการเยียวยาจากภาครัฐ และบางรายไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนที่เป็นสาธารณะ เนื่องจากไม่มีเอกสารสิทธิ์ในที่ดินทำกินเป็นของตนเอง [2] เมื่อวิเคราะห์บริบทอาชีพกลุ่มคนรับจ้างกรีดยางพบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพการเลี้ยงสัตว์เพื่อเสริมรายได้ เช่น การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน การเลี้ยงแพะ และการเลี้ยงวัว ซึ่งมีลักษณะรวมกลุ่มกันเลี้ยง ด้วยอาชีพการเลี้ยงสัตว์ที่ไม่ต้องแนบหลักฐานเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกิน จึงทำให้เกษตรกรสามารถขึ้นทะเบียนเกษตรกรเลี้ยงสัตว์ได้ และสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้โดยใช้กลุ่มค้ำประกัน แต่การค้ำประกันเงินทุนแบบกลุ่มได้เงินทุนไม่มากนัก [3-4]

ด้วยข้อจำกัดในการเข้าถึงทรัพยากรที่เป็นสาธารณะ ทำให้กลุ่มคนอาชีพรับจ้างกรีดยางบางรายแสวงหารายได้โดยการร่วมทุนในการเลี้ยงสัตว์กับเพื่อนบ้านที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์ ซึ่งลักษณะนี้เรียกว่า “การเลี้ยงสัตว์หะ” (เป็นคำเฉพาะที่กลุ่มคนอาชีพรับจ้างกรีดยางให้คำนิยามว่า การเลี้ยงสัตว์แบบแบ่งส่วนผลประโยชน์) และกลุ่มนี้ได้ดำเนินการเฉพาะในการเลี้ยงแพะ หรือเรียกว่า “การเลี้ยงแพะหะ” (เป็นคำเฉพาะที่กลุ่มคนอาชีพรับจ้างกรีดยางให้คำนิยามว่า การเลี้ยงแพะแบบแบ่งส่วนผลประโยชน์) แต่การเลี้ยงแพะหะ ผู้ร่วมทุนต้องลงทุนสูงในการซื้อแพะทั้งตัวให้ผู้รับเลี้ยง กล่าวคือ แพะหนึ่งตัวร่วมทุนเท่ากับราคาแพะเริ่มต้นได้เพียงหนึ่งคน ทำให้ผู้ที่มีรายได้น้อยไม่สามารถร่วมทุนได้ อีกทั้ง การเลี้ยงแพะหะจำเป็นต้องอาศัยคนเลี้ยงที่มีประสบการณ์และความชำนาญสูง จึงจะสามารถเลี้ยงแพะประสบความสำเร็จ กลุ่มคนรับจ้างกรีดยางส่วนใหญ่มีทุนน้อยและไม่มีทักษะการเลี้ยงแพะ แต่มีความต้องการร่วมทุนในการเลี้ยงแพะหะ เนื่องจากส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และการเลี้ยงแพะมีความสำคัญทางศาสนา รวมถึง ราคาแพะเนื้อในปัจจุบันมีราคาดีมากในช่วงนี้ คือ ราคาขายตามน้ำหนักตัวหน้าฟาร์มประมาณ 120 ถึง 130 บาทต่อกิโลกรัม การเลี้ยงแพะในชุมชนขณะนี้ไม่เพียงพอต่อความต้องการ โดยเฉพาะ ในตลาดท้องถิ่น (ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่ม) ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงได้พัฒนาโจทย์ร่วมกับกลุ่มคนรับจ้างกรีดยาง โดยมีแนวคิดในการพัฒนาการเลี้ยงแพะหะให้อยู่ในรูปแบบของธนาคาร โดยการจัดตั้งกลุ่มเพื่อบริหารงาน และเพื่อให้ในรายที่มีทุนน้อยสามารถลงทุนได้ตามกำลังที่มีอยู่ นั่นคือ แพะหนึ่งตัวสามารถนำเงินมาร่วมทุนหรือมาฝากกับตัวแพะได้หลายคน เมื่อเลี้ยงแพะไปสักระยะหนึ่งถึงอายุการขายก็ทำการแบ่งผลกำไร อย่างไรก็ตาม เพื่อลดความเสี่ยงในการร่วมทุน จำเป็นต้องมีการพัฒนาฟาร์มแพะและพัฒนาคนเลี้ยงแพะให้มีทักษะเพิ่มขึ้น เพื่อให้ได้ระบบการเลี้ยงได้ตามเกณฑ์การ

ปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practice: GAP) สำหรับฟาร์มแพะเนื้อ [5] ทั้งนี้ เพื่อให้กลุ่มรับจ้างกรีดยางมีรายได้และสามารถดำรงชีพได้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

การเลี้ยงแพะหะแบบเดิม

ผู้เลี้ยงแพะในอำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุงได้ให้ข้อมูลถึงวิธีการเลี้ยงแพะหะที่ปฏิบัติกันมาว่า พันธุ์แพะที่ใช้เลี้ยงเป็นพันธุ์พื้นเมือง ลักษณะการเลี้ยงเป็นการเลี้ยงแบบปล่อย โดยให้แพะหาอาหารกินเอง ในธรรมชาติเพียงบางเวลา คือ ช่วงสายถึงช่วงบ่ายของวัน ช่วงเวลาช่วงคอกจะเป็นช่วงบ่ายถึงเย็นหรือช่วงที่ฝนตก ในช่วงฤดูฝนอาจมีการขังคอกทั้งวัน ในช่วงนี้ ผู้เลี้ยงจำเป็นต้องหาอาหารกักตุนไว้ สำหรับโรงเรือนการเลี้ยงแพะเป็นแบบยกพื้นพอประมาณและมีพื้นที่สำหรับให้แพะเดิน การปล่อยแพะบริเวณโรงเรือนบางตัวอาจใช้เชือกผูกที่คอไว้เพื่อจำกัดบริเวณ การเลี้ยงแพะ เจ้าของฟาร์มมีการยอกล้อกับลูกแพะ เพราะเป็นวิธีที่จะทำให้แพะเกิดความผ่อนคลายและมีความสุข ทำให้การกินอาหารมากขึ้น โตเร็ว ในการเลี้ยงแพะมีจุดสำคัญ คือ โรงเรือนต้องโปร่งและสะอาด ให้อาหารเป็นพืชสมุนไพรบ้าง และบางครั้งต้องก่อไฟเพื่อเพิ่มความอบอุ่นให้แก่ตัวแพะ

ลักษณะของการร่วมทุนและการแบ่งผลประโยชน์ เป็นการตกลงร่วมกันทั้ง 2 ฝ่าย ระหว่างผู้เลี้ยงแพะหรือเจ้าของฟาร์มกับผู้ร่วมทุนที่ไม่มีฟาร์มแพะและไม่ใช่ผู้เลี้ยงแพะ ผู้เลี้ยงต้องรับผิดชอบทั้งหมดในการเลี้ยง ไม่ว่าจะเป็น การจัดหาอาหาร การดูแลสุขภาพ ลักษณะ การรักษาโรคต่าง ๆ โดยผู้ร่วมทุน 1 ราย มีการลงทุนกับตัวแพะ 1 ตัว ตามอายุแพะที่เจ้าของฟาร์มมีอยู่ มีการตกลงราคาแพะตัวนั้นเริ่มต้น และตกลงราคาขายร่วมกัน ซึ่งการลงทุนและการแบ่งผลประโยชน์มี 2 กรณี คือ

กรณีที่ 1 ลงทุนกับแพะเพศผู้ ผู้ร่วมทุนลงทุนกับตัวแพะตามราคาลูกแพะเพศผู้ เจ้าของฟาร์มรับผิดชอบการเลี้ยงตลอดอายุแพะ เมื่อถึงอายุแพะที่ขายได้ ผู้ลงทุนและเจ้าของฟาร์มตกลงราคาขายร่วมกัน เงินที่ได้นำมาหักต้นทุน ผลกำไรที่ได้นำมาแบ่งกันคนละครึ่งระหว่างเจ้าของฟาร์มกับผู้ลงทุน

กรณีที่ 2 การลงทุนกับแพะเพศเมีย ผู้ร่วมทุนลงทุนกับตัวแพะตามราคาลูกแพะเพศเมียที่เป็นแม่พันธุ์ และผู้เลี้ยงรับผิดชอบการเลี้ยงตลอดอายุแพะจนเมื่อแม่พันธุ์แพะคลอดลูก ลูกแพะตัวแรกแบ่งให้เจ้าของฟาร์ม ส่วนลูกแพะตัวที่สองหลังจากลูกแพะหย่านมแล้วแบ่งให้ผู้ลงทุน สำหรับแม่พันธุ์แพะยังคงเป็นของผู้ลงทุน

จากกรณีการเลี้ยงแพะหะแบบเดิม กลุ่มเป้าหมายให้ความเห็นว่ามีข้อจำกัดคือ ลักษณะการเลี้ยงไม่มีโครงสร้างกลุ่ม ผู้ที่ต้องการร่วมทุนหากมีงบประมาณไม่เพียงพอเท่ากับราคาตัวแพะก็ไม่สามารถร่วมทุนได้ อีกทั้ง วิธีการลงทุนไม่มีการทำสัญญาใด ๆ และไม่มีข้อผูกมัดทั้งสองกรณี เมื่อแพะของผู้ลงทุนตายไปในระหว่างการเลี้ยงถือว่า เป็นอันสิ้นสุดภาระการผูกพันระหว่างเจ้าของฟาร์มกับผู้ลงทุนในแพะตัวนั้น และไม่มีการชดเชยหรือเรียกร้องค่าเสียหายใด ๆ ระหว่างทั้ง 2 ฝ่าย ในกรณีที่ไม่มีกรจําหน่ายแพะเพศเมียซึ่งเป็นของผู้ลงทุน ผู้เลี้ยงจำเป็นต้องเลี้ยงแพะเพศเมียตัวนั้นต่อไป ซึ่งกรณีนี้เป็นภาระให้แก่ผู้เลี้ยงในระยะยาว อีกทั้งยังพบว่าระบบการเลี้ยงแพะยังไม่ได้มาตรฐานฟาร์มตามข้อกำหนดเท่าที่ควร [5]

การเลี้ยงแพะแบบใหม่ในรูปแบบธนาคาร

แนวคิดในการเลี้ยงแพะในรูปแบบธนาคาร

แนวคิดเกี่ยวกับการจ่ายเงินปันผล (Dividend irrelevance) เป็นรูปแบบของความสัมพัทธ์เพื่ออธิบายความเชื่อมโยงระหว่างรูปแบบการจ่ายเงินปันผลและปัจจัยเชิงสาเหตุต่าง ๆ ที่มีผลต่อรูปแบบการจ่ายเงินในทางกลับกัน นโยบายการจ่ายเงินปันผลจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมขององค์กรที่มีการอธิบายถึงขั้นตอนการจ่ายเงินไว้ตามข้อกำหนดของกฎหมายหรือมีข้อตกลงร่วมกัน เงินส่วนแบ่งจากผลกำไรที่องค์กรปันหรือจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นโดยคิดตามส่วนจำนวนซึ่งผู้ถือหุ้นได้ส่งใช้เงินแล้วในหุ้นหนึ่ง ๆ [6] โดยมีการปรับใช้แนวคิดนี้ คือ *เดิม* แพะ 1 ตัว มีผู้ลงทุนได้เพียง 1 คน โดยผู้ลงทุนซื้อลูกแพะในราคาเท่ากับตัวแพะกับเจ้าของฟาร์ม และฝากเลี้ยงกับเจ้าของฟาร์มเช่นเดิม เมื่อจำหน่ายแพะตัวนั้นนำรายได้มาหักต้นทุนและนำกำไรแบ่งกันคนละครึ่งระหว่างผู้เลี้ยงและผู้ลงทุน *ใหม่* แพะ 1 ตัว มีผู้ลงทุนได้มากกว่า 1 คน ในแต่ละรอบการผลิตมีแพะหลายช่วงอายุ และผู้ลงทุนได้เงินปันผลหรือดอกเบี้ยตลอดทั้งปีตามอายุแพะที่จำหน่ายได้ ในแต่ละรอบการผลิตการจ่ายเงินปันผลจะขึ้นอยู่กับข้อกำหนดขององค์กรและตามจำนวนส่วนของผู้ลงทุน

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกลุ่มแบบโปร่งใส (Transparency) ความโปร่งใส ไม่มีนิยามที่ตายตัวขึ้นอยู่กับความเข้าใจของหน่วยงานที่นำไปใช้รวมทั้งบริบทของสังคม วัฒนธรรม รวมไปถึงค่านิยมและวิถีชีวิตของแต่ละสังคม โดยรวมแล้วสรุปได้ว่า การกระทำใด ๆ ขององค์กรที่แสดงออกถึงความชัดเจน ตรงไปตรงมามีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชน การประพฤติปฏิบัติของบุคลากรตั้งอยู่บนฐานคติของความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตสำนึกที่ดีต่อหน้าที่ ทั้งนี้ การกระทำใด ๆ นั้น สามารถตรวจสอบและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย [7] โดยมีการปรับใช้แนวคิดนี้คือ *เดิม* ไม่มีโครงสร้างกลุ่ม *ใหม่* มีโครงสร้างกลุ่มเป็นรูปแบบคณะกรรมการกลุ่ม และมีฝ่ายตรวจสอบภายในเข้าไปตรวจสอบทุกขั้นตอนการดำเนินงาน สร้างความมั่นใจให้กับผู้ที่ต้องการจะลงทุนร่วมด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาฟาร์มแพะของกลุ่มตามมาตรฐาน GAP ให้เปรียบเสมือนเป็นธนาคารองค์ประกอบพื้นฐานของฟาร์มเลี้ยงสัตว์ที่สามารถขอใบรับรองมาตรฐานตามข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์ [5, 8] เช่น ด้านองค์ประกอบฟาร์ม ประกอบด้วย ทำเลที่ตั้งของฟาร์ม ลักษณะของฟาร์ม ลักษณะของโรงเรือน ด้านการจัดการฟาร์ม ประกอบด้วย การจัดการด้านโรงเรือน การจัดการด้านบุคลากร คู่มือการจัดการฟาร์ม ระบบการบันทึกข้อมูล การจัดการด้านอาหารสัตว์ ด้านการจัดการสุขภาพสัตว์ ประกอบด้วย การมีระบบเฝ้าระวัง การบำบัดโรค ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย ขยะมูลฝอย ชากสัตว์ ทำการกลบฝังหรือทำลาย น้ำเสีย เป็นต้น โดยมีการปรับใช้แนวคิดนี้ คือ *เดิม* ระบบการเลี้ยงแพะแบบเดิมหรือแบบธรรมชาติ เมื่อจำหน่ายตามหัวขององค์ประกอบการตรวจประเมินตามมาตรฐาน GAP ใน 4 ประเด็นข้างต้น ไม่สามารถตรวจประเมินผ่านได้ *ใหม่* ระบบการเลี้ยงตามมาตรฐาน GAP โดยพัฒนาฟาร์มเลี้ยงแพะของกลุ่มให้เป็นฟาร์มต้นแบบเน้นการพัฒนาฟาร์มที่เป็นเกณฑ์ MAJOR และ MINOR ส่วน REC ค่อยดำเนินการภายหลัง (MAJOR หมายถึง สิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนด การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีหรือมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์และส่งผลร้ายแรงต่อระบบการผลิต, MINOR หมายถึง สิ่งที่ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีหรือมาตรฐานฟาร์มเลี้ยงสัตว์ในบางส่วนและไม่มีผลร้ายแรงต่อระบบการผลิต, REC (RECOMMENDATION/OBSERVATION) หมายถึง สิ่งที่ไม่ถือเป็นข้อบกพร่อง แต่หากปล่อยทิ้งไว้หรือละเลย อาจนำไปสู่ข้อบกพร่องได้)

กระบวนการสร้างนวัตกรรมสังคมแบบมีส่วนร่วม

คณะผู้วิจัยดำเนินการในเดือนมิถุนายน 2563 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2564 ในพื้นที่เทศบาลตำบลควนเสาธง และเทศบาลตำบลคลองใหญ่ อำเภอยะโฮมด จังหวัดพัทลุง คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการชี้แจงกรอบการดำเนินโครงการวิจัยโดยสังเขปให้แก่ตัวแทนกลุ่มอาชีพรับจ้างกรีดยางได้รับทราบ และรับสมัครสมาชิกเข้าร่วมโครงการ ได้ผู้เข้าร่วมจำนวน 70 คน แต่เมื่อเริ่มดำเนินโครงการมีผู้เข้าร่วมเพิ่ม 50 คน รวมเป็น 120 คน จากนั้นทางคณะผู้วิจัยได้ประสานงานหน่วยงานภาครัฐของจังหวัดพัทลุงร่วมดำเนินการ ได้แก่ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด สำนักงานสหกรณ์จังหวัด สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัด และมีหน่วยงานภาครัฐต่างจังหวัดคือ สำนักงานปศุสัตว์เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานในพื้นที่ให้การสนับสนุน ได้แก่ เทศบาลตำบลควนเสาธง และเทศบาลตำบลคลองใหญ่ โดยมีกระบวนการสร้างนวัตกรรมสังคมแบบมีส่วนร่วมของโครงการ (ภาพที่ 1) ดังนี้

1. การประชุมสัมมนาให้ความรู้เรื่องโครงสร้างบริหารกลุ่ม บทบาทหน้าที่การบริหารงานแบบมีส่วนร่วม การจัดตั้งกลุ่ม การจัดทำบัญชีธนาคาร การจัดการฟาร์มตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มแพะเนื้อ เทคนิคการเลี้ยงแพะ การบริหารจัดการความเสี่ยง และแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันกลุ่มแบบมีส่วนร่วม
2. การระดมสมองเรื่องการออกแบบระบบการบริหารจัดการกลุ่มในรูปแบบธนาคาร การสร้างภูมิคุ้มกันในการบริหารจัดการกลุ่ม การออกแบบการบริหารผลตอบแทน การออกแบบโรงเรือน การออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ การออกแบบหมายเลขสมาชิก และการออกแบบหมายเลขประจำตัวแพะ ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนรับรองมาตรฐานฟาร์ม
3. การจัดทำเวทีชุมชนโดยการเลือกคณะกรรมการดำเนินงาน การเลือกพื้นที่ตั้งฟาร์มต้นแบบ การเลือกผู้เลี้ยงแพะของกลุ่ม
4. การฝึกทักษะโดยการจำลองสถานการณ์เรื่องการบริหารกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ การรับสมัครสมาชิก การจัดทำบัญชีธนาคาร การจดบันทึกการเลี้ยงแพะมาตรฐาน GAP และการปฏิบัติกรับแพะเข้าสู่ฟาร์ม
5. การลงมือปฏิบัติจริงของกลุ่มเป้าหมาย ในระหว่างการปฏิบัตินี้ทางคณะผู้วิจัยเปรียบเสมือนเป็นพี่เลี้ยงที่คอยให้คำแนะนำในการดำเนินการของกลุ่มเมื่อมีอุปสรรคในการดำเนินงาน
6. การสะท้อนผลการดำเนินการ โดยทางคณะผู้วิจัยและแหล่งทุน (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา หรือ กสศ.) ได้ประชุมกลุ่มเพื่อเปิดโอกาสให้ทางกลุ่มเป้าหมายได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงาน

ภาพที่ 1 การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม

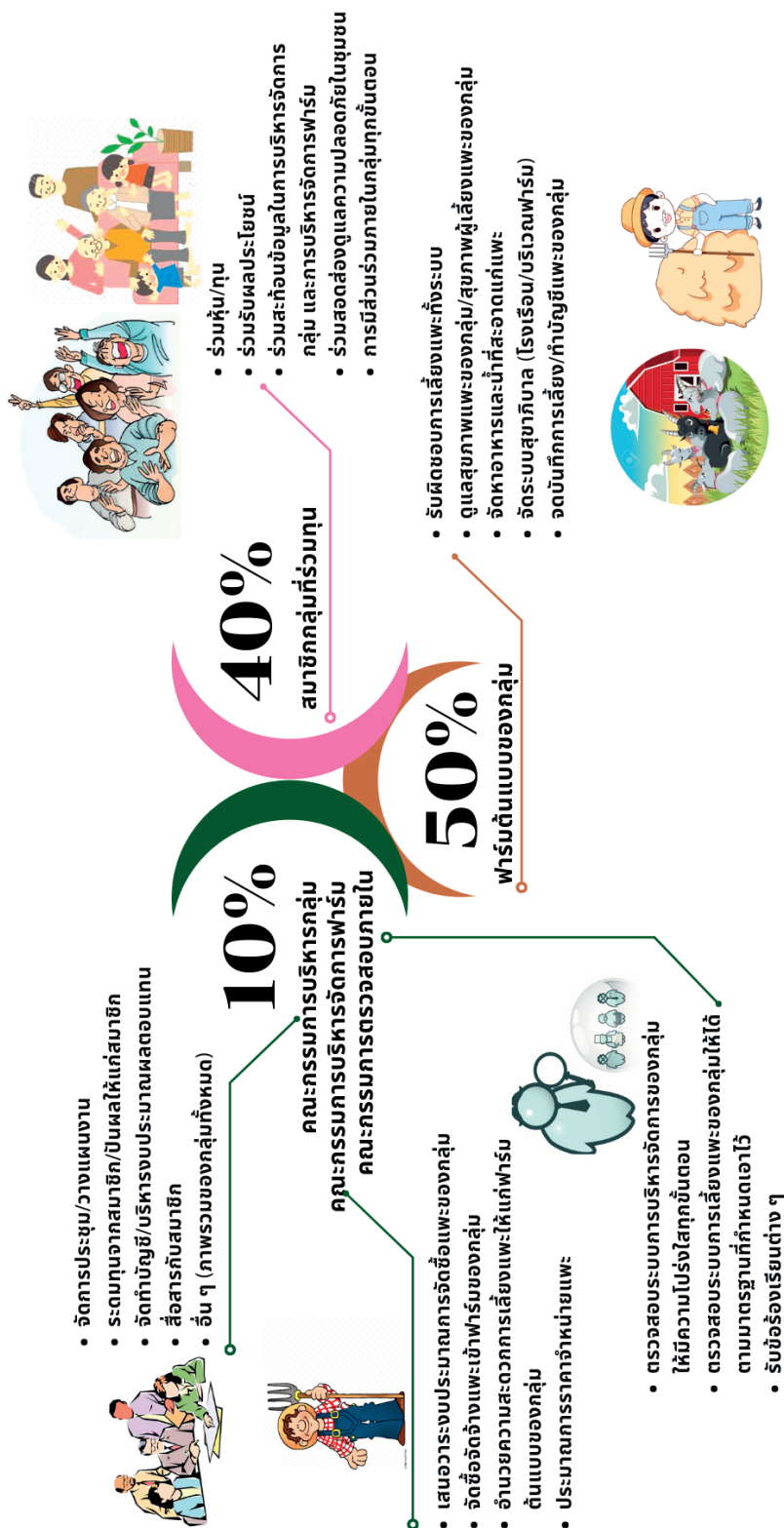
นวัตกรรมบริหารจัดการฟาร์มแพะเนื้อในรูปแบบธนาคารโดยกลุ่มเกษตรกร

1. การวางโครงสร้างกลุ่ม

คณะกรรมการกลุ่มถูกเลือกแบบประชาธิปไตยหรือการโหวตและการยอมรับของสมาชิกทั้งหมดได้เป็นโครงสร้าง ประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารกลุ่ม จำนวน 9 คน ได้แก่ ประธาน 1 คน รองประธาน 1 คน กรรมการ 5 คน กรรมการและเลขานุการ 1 คน กรรมการและเหรัญญิก 1 คน และเจ้าหน้าที่บัญชี 1 คน (ไม่ได้เป็นกรรมการแต่อยู่ในโครงสร้าง) คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่บริหารกลุ่มในภาพรวมทั้งหมด เช่น จัดการประชุม การระดมทุน การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย การคืนผลประโยชน์ให้กับสมาชิก เป็นต้น คณะกรรมการบริหารจัดการฟาร์ม จำนวน 5 คน ได้แก่ ประธาน 1 คน กรรมการ 3 คน และกรรมการและเลขานุการ 1 คน คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่ เช่น การคัดเลือกสายพันธุ์แพะ การจัดซื้อจัดจ้างแพะเข้าฟาร์มของกลุ่ม การสนับสนุนและให้ความสะดวกให้แก่ฟาร์มเลี้ยงแพะ การกำกับดูแลและระบบการเลี้ยงให้เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานของฟาร์ม เป็นต้น คณะกรรมการตรวจสอบภายใน จำนวน 5 คน ได้แก่ ประธาน 1 คน กรรมการ 3 คน และกรรมการและเลขานุการ 1 คน คณะกรรมการชุดนี้มีหน้าที่ เช่น การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของกลุ่มทุกขั้นตอน รับข้อร้องเรียนจากสมาชิกหรือกลุ่มบุคคลอื่น เป็นต้น และสมาชิกกลุ่ม เป็นสมาชิกที่ยื่นใบสมัครการเป็นสมาชิกกับกลุ่ม มีหน้าที่ เช่น การร่วมลงทุน การร่วมรับผลประโยชน์ การร่วมประชุม การร่วมดูแลและรักษาสมบัติของกลุ่ม การร่วมสะท้อนข้อมูล เป็นต้น

2. การกำหนดกติกาของกลุ่ม

สมาชิกกลุ่มได้มีการกำหนดกติกาของกลุ่มร่วมกัน เริ่มจากการสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มให้สมัคร ณ ที่ทำการกลุ่มพร้อมชำระค่าธรรมเนียมสมาชิก 100 บาท เพื่อใช้เป็นค่าบำรุงกลุ่ม กำหนดให้สมาชิกกลุ่มมี 2 ประเภท คือ “คณะกรรมการกลุ่ม” ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกกลุ่ม และอีกประเภทหนึ่ง คือ “สมาชิกกลุ่มสามัญ” โดยให้ 1 หุ้น มีมูลค่าเท่ากับ 100 บาท การลงหุ้นหะแต่ละครั้งให้คณะกรรมการกลุ่มเปิดรับหุ้นจากสมาชิก เมื่อได้จำนวนหุ้นที่แน่นอนในแต่ละรอบการลงหุ้นให้ปัดรับและแจ้งสมาชิกกลุ่มให้ทราบจำนวนเงินที่ได้ในแต่ละรอบการผลิต ให้ประชุมคณะกรรมการกลุ่มเพื่อจัดทำรายละเอียดการเลี้ยงแพะแต่ละรอบการลงหุ้นโดยเฉพาะจำนวนแพะ การจัดทำบัญชี รวมทั้ง แจ้งต่อสมาชิกในกลุ่ม การแบ่งปันผลประโยชน์ในการลงหุ้นให้คิดจากจำนวนฐานของการลงหุ้นแต่ละรอบเป็นหลัก โดยยึดสัดส่วน 50 : 40 : 10 (ผู้เลี้ยงแพะของกลุ่มร้อยละ 50 สมาชิกกลุ่มที่ลงหุ้นร้อยละ 40 และการบริหารส่วนกลางร้อยละ 10) ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังจากการเลี้ยงแพะแต่ละรอบการลงหุ้นให้ตกแก่การลงหุ้นในครั้งนั้น ไม่ว่าลูกแพะที่เกิดจากแพะใด ๆ ที่เป็นผลมาจากการลงหุ้นนั้น ๆ ฟาร์มแพะสามารถรับแพะจากบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่สมาชิกของกลุ่มหรือสมาชิกของกลุ่มที่ต้องการเลี้ยงแพะแบบหะส่วนตัวได้เพื่อให้แพะได้มาตรฐาน GAP ทั้งนี้ ต้องหักกำไรร้อยละ 10 เข้ากองกลางกลุ่ม (ภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 การแบ่งผลกำไรของกลุ่ม

3. การพัฒนาฟาร์มแพะต้นแบบของกลุ่ม

ฟาร์มแพะของกลุ่มจำนวน 2 ฟาร์ม ได้จากการสมัครใจของผู้เลี้ยงที่เสนอความต้องการให้เป็นฟาร์มต้นแบบของกลุ่ม และการสำรวจพื้นที่ที่เหมาะสมในการก่อสร้างโรงเรือนแพะโดยปศุสัตว์จังหวัด ได้ที่ตั้งฟาร์ม คือ ฟาร์มที่ 1 หมู่ที่ 9 อยู่ในเขตเทศบาลคลองใหญ่ ตำบลคลองใหญ่ อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ฟาร์มที่ 2 หมู่ที่ 2 อยู่ในเขตเทศบาลควนเสาธง ตำบลแม่ขี อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง ทั้ง 2 ฟาร์ม มีหลักการเลือกพื้นที่ตั้งฟาร์มและพัฒนาฟาร์มแพะของกลุ่มโดยอาศัยข้อกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ: การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มแพะเนื้อ และกำหนดพื้นที่ให้เป็นที่อยู่อาศัยของแพะ คือ 1 ตารางเมตรต่อ 1 ตัว (ภาพที่ 3) [5] ดังนี้

ที่ตั้งฟาร์ม เช่น ที่ตั้งอยู่ห่างจากชุมชนเมือง น้ำไม่ท่วม การคมนาคมสะดวก อยู่ห่างจากแหล่งปนเปื้อนของสิ่งอันตรายทางกายภาพ เคมีและชีวภาพ อยู่ห่างจากโรงฆ่าสัตว์และตลาดนัดค้าสัตว์

ลักษณะของฟาร์ม เช่น มีการวางผังฟาร์มที่ดี มีรั้วรอบฟาร์ม ทางเข้าและออกทางเดียว มีที่ทำการเลี้ยงโรค ยานพาหนะและบุคคลก่อนเข้าและออกจากฟาร์ม มีพืชอาหารสัตว์เพียงพอกับจำนวนแพะที่เลี้ยง มีแหล่งน้ำสะอาดเพียงพอและนำมาใช้ประโยชน์ภายในฟาร์มได้ตลอดเวลา

ลักษณะโรงเรือน เช่น มีโครงสร้างแข็งแรง มีหลังคา กันแดดกันฝน และกันลมแรง อากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก ภายในโรงเรือนมีที่กันแบ่งเป็นคอก โรงเรือนยกพื้นสูง ใช้ไม้หรือวัสดุอื่นที่เหมาะสมเว้นระยะเป็นร่องเพื่อให้มูลแพะตกลงสู่พื้นล่างได้สะดวก พื้นใต้โรงเรือนเป็นพื้นดินอัดแน่น เพื่อสะดวกในการทำความสะดวก ได้ถูกโรงเรือนมีตาข่ายกันโดยรอบ อ่างน้ำยาฆ่าเชื้อบริเวณทางเข้าและออกโรงเรือน อุปกรณ์ที่ใช้ภายในโรงเรือนปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อแพะและผู้เลี้ยง

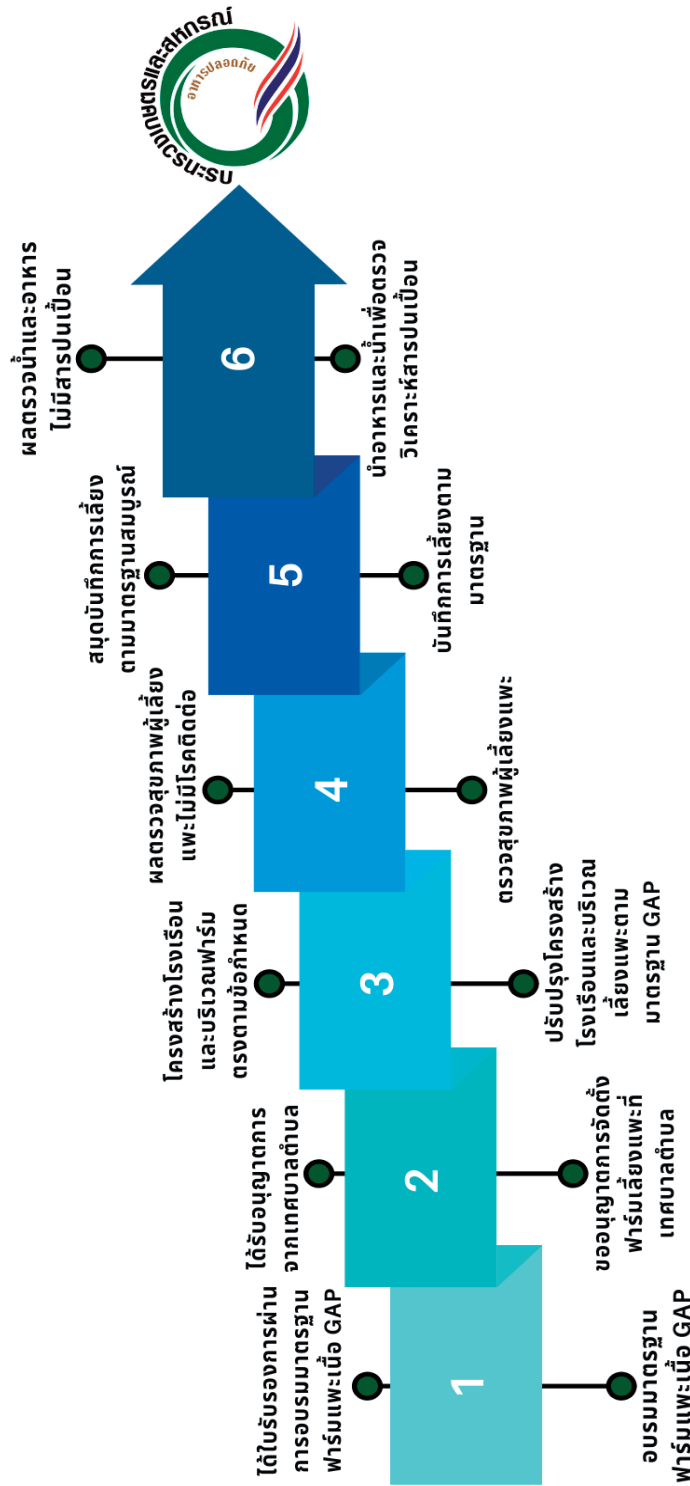

ภาพที่ 3 ลักษณะทั่วไปของฟาร์มที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นฟาร์มเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่ม

4. การขอขึ้นทะเบียนฟาร์มแพะตามมาตรฐาน GAP

จากการระดมสมองเพื่อวางขั้นตอนในการขอขึ้นทะเบียนตามมาตรฐาน GAP สำหรับฟาร์มแพะเนื้อของกลุ่ม เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป ผู้เลี้ยงแพะและคณะกรรมการกลุ่มต้องผ่านการอบรมและได้ใบรับรองว่า ผ่านการอบรมการเลี้ยงแพะตามมาตรฐาน GAP จากนั้นผู้เลี้ยงแพะดำเนินการขออนุญาตการจัดตั้งฟาร์มและการเลี้ยงแพะในพื้นที่ต้องมีการบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบล เมื่อได้รับอนุญาตการเลี้ยงแล้วจึงดำเนินการออกแบบโรงเรือนแพะและก่อสร้าง ซึ่งลักษณะโรงเรือนต้องเป็นไปตามมาตรฐาน GAP ที่กำหนดไว้ จากนั้นผู้เลี้ยงดำเนินการตรวจสอบสุขภาพว่า ไม่มีโรคติดต่อและทำการตรวจสอบสุขภาพเป็นประจำปี ผู้เลี้ยงแพะบันทึกการเลี้ยงตามมาตรฐาน GAP และแบบบันทึกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการฟาร์มเป็นฝ่ายช่วยกำกับดูแล ผู้เลี้ยงแพะนำตัวอย่างอาหารและน้ำที่แพะบริโภค ส่งตรวจและมีใบผลตรวจ จากนั้น ผู้เลี้ยงแพะดำเนินการขอรับการตรวจตามมาตรฐาน GAP ไปยังปศุสัตว์จังหวัด โดยมีคณะกรรมการบริหารจัดการฟาร์มเป็นฝ่ายให้การสนับสนุน เมื่อผ่านการตรวจสอบแล้ว ฟาร์มแพะของกลุ่มจะได้ตราสัญลักษณ์หรือเครื่องหมาย “Q” ซึ่งเป็นเครื่องหมายรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร ที่หน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ใช้ในการรับรองระบบหรือสินค้าเกษตรและอาหาร เพื่อแสดงถึงคุณภาพตามมาตรฐานและมีความปลอดภัย (ภาพที่ 4)

ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนการเลี้ยงแพะเนื้อตามมาตรฐานฟาร์ม GAP

ภาพที่ 4 ขั้นตอนการขอขึ้นทะเบียนการเลี้ยงแพะของเกษตรกรตามมาตรฐาน GAP

5. การออกแบบเครื่องมือสำหรับการบริหารกลุ่ม

ในการบริหารจัดการกลุ่มจำเป็นต้องมีเครื่องมือเพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการของกลุ่ม และเพื่อใช้เป็นเอกสารหรือหลักฐานประกอบการขอรับการตรวจสอบเพื่อขอขึ้นทะเบียนตามมาตรฐานฟาร์ม GAP ทางคณะผู้วิจัยและกลุ่มเป้าหมายได้ดำเนินการระดมสมองเพื่อออกแบบเครื่องมือร่วมกัน ดังนี้

การออกเลขรหัสเครื่องมือ

1) การให้เลขในแบบฟอร์มต่าง ๆ ให้สัญลักษณ์ด้วยย่อเป็นภาษาอังกฤษ MGB หมายถึง Meat Goat Farm Bank หรือ ธนาคารแพะเนื้อแบบเลี้ยงหว่า ตามด้วยลำดับของขั้นตอนการดำเนินงานของกลุ่ม ให้ลำดับเลข 2 หลัก เช่น MGB01, MGB02

2) การออกหมายเลขสมาชิก หมายถึง หมายเลขประจำตัวสมาชิกที่ร่วมทุน จำนวน 2 ลำดับ ประกอบด้วย ลำดับที่ 1 พ.ศ. ในปีที่สมัคร ให้ตัวเลข 2 หลักหลังของ พ.ศ. ที่รับสมัครสมาชิก เช่น 64, 65 และลำดับที่ 2 ลำดับของสมาชิกที่สมัครก่อน-หลัง ให้ตัวเลข 4 หลัก เช่น 0001, 0002

3) การออกหมายเลขแพะ หมายถึง หมายเลขประจำตัวแพะ จำนวน 4 ลำดับ ประกอบด้วย ลำดับที่ 1 พ.ศ. ในปีที่ได้รับมาเลี้ยง ให้ตัวเลข 2 หลักหลังของ พ.ศ. เช่น 64, 65 ลำดับที่ 2 รอบการผลิตหรือรุ่นที่รับมาในปีนั้น ๆ ให้ตัวเลข 2 หลัก เช่น รอบการผลิตที่ 01, 02 ลำดับที่ 3 เพศ ให้เพศผู้ (Male) สัญลักษณ์ “M” เพศเมีย (Female) สัญลักษณ์ “F” ลำดับที่ 4 อายุ (เดือน) แพะที่รับมาเลี้ยง ให้ตัวเลข 2 หลัก เช่น อายุแรกเกิด 00, อายุ 1 เดือน 01 และลำดับที่ 5 ลำดับตัวแพะที่รับเข้ามาเลี้ยงก่อน-หลัง ให้ตัวเลข 3 หลัก เช่น 001, 002

หมายเหตุ หากในรอบการผลิตนั้นรับแพะเพศผู้และเพศเมียมาพร้อมกันให้ลำดับเพศผู้ ให้หมดทุกตัวก่อน จากนั้นจึงลำดับเพศเมีย

เครื่องมือสำหรับการบริหารจัดการกลุ่ม

1) เครื่องมือสำหรับคณะกรรมการบริหารกลุ่ม ได้แก่ แบบฟอร์ม MGB03 รายชื่อผู้ลงทุนและจำนวนเงิน แบบฟอร์ม MGB04 บัญชีรับหุ้น แบบฟอร์ม MGB05 สมุดคุมรายการออกสมุดธนาคารหุ้นให้กับสมาชิก แบบฟอร์ม MGB06 บัญชีการส่งมอบแพะให้กับฟาร์มแพะ และแบบฟอร์ม MGB011 บัญชีการจำหน่าย/การปันผล

2) เครื่องมือสำหรับคณะกรรมการบริหารจัดการฟาร์ม ได้แก่ แบบฟอร์ม MGB01 ประเมินราคากลางและลักษณะแพะที่ต้องการ แบบฟอร์ม MGB02 ความต้องการในการจัดซื้อ แบบฟอร์ม MGB10(1) แบบตรวจสอบระบบการผลิต และแบบฟอร์ม MGB10(2) บุคคลภายนอกฟาร์มยื่นขอเป็นผู้เลี้ยงแพะเนื้อกรณีชั่วคราว

3) เครื่องมือสำหรับคณะกรรมการตรวจสอบภายในกลุ่ม ได้แก่ แบบฟอร์ม MGB012 ประเด็นการตรวจสอบภายในทุกขั้นตอน

เครื่องมือสำหรับผู้เลี้ยงแพะหรือเจ้าของฟาร์ม ได้แก่ แบบฟอร์ม MGB07 สมุดบัญชีการรับแพะ แบบฟอร์ม MGB08 แบบบันทึกการเลี้ยง GAP และ แบบฟอร์ม MGB09 แบบบันทึกลักษณะพิเศษและพฤติกรรม

เครื่องมือสำหรับสมาชิกผู้ร่วมหุ้น ได้แก่ แบบสมัครเป็นสมาชิกและการลงหุ้น และสมุดบัญชีธนาคาร (ภาพที่ 5)

6. ขั้นตอนการบริหารจัดการกลุ่ม

ขั้นตอนการบริหารจัดการกลุ่ม โดยใช้เครื่องมือที่ได้ทำการออกแบบไปแล้ว (ภาพที่ 6) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดหาพ่อแม่พันธุ์แพะโดยการประมาณราคากลางจากฟาร์มแพะอื่น ๆ ดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารจัดการฟาร์ม

ขั้นตอนที่ 2 การคัดเลือกสายพันธุ์แพะที่มีลักษณะตามต้องการ เช่น อายุ เพศ ความสมบูรณ์และแข็งแรง ดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารจัดการฟาร์ม

ขั้นตอนที่ 3 การเสนอวาระเข้าที่ประชุมเพื่อพิจารณาราคาและกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างแพะเข้าสู่ฟาร์มของกลุ่ม ดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารจัดการฟาร์ม

ขั้นตอนที่ 4 การรับสมัครสมาชิกและการเปิดรับหุ้นจากสมาชิก เพื่อระดมทุนในการจัดซื้อจัดจ้างแพะเข้าสู่ฟาร์มของกลุ่ม ดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นตอนการจัดซื้อจัดจ้างแพะเข้าสู่ฟาร์มของกลุ่ม โดยมีการทำบัญชีหุ้น การทำบัญชีฟาร์มบัญชีส่งมอบพ่อแม่พันธุ์ หรือลูกแพะเข้าสู่ฟาร์ม ดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 6 การออกสมุดธนาคารแพะเนื้อแบบเลี้ยงหะ ให้แก่สมาชิกผู้ถือหุ้น ดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

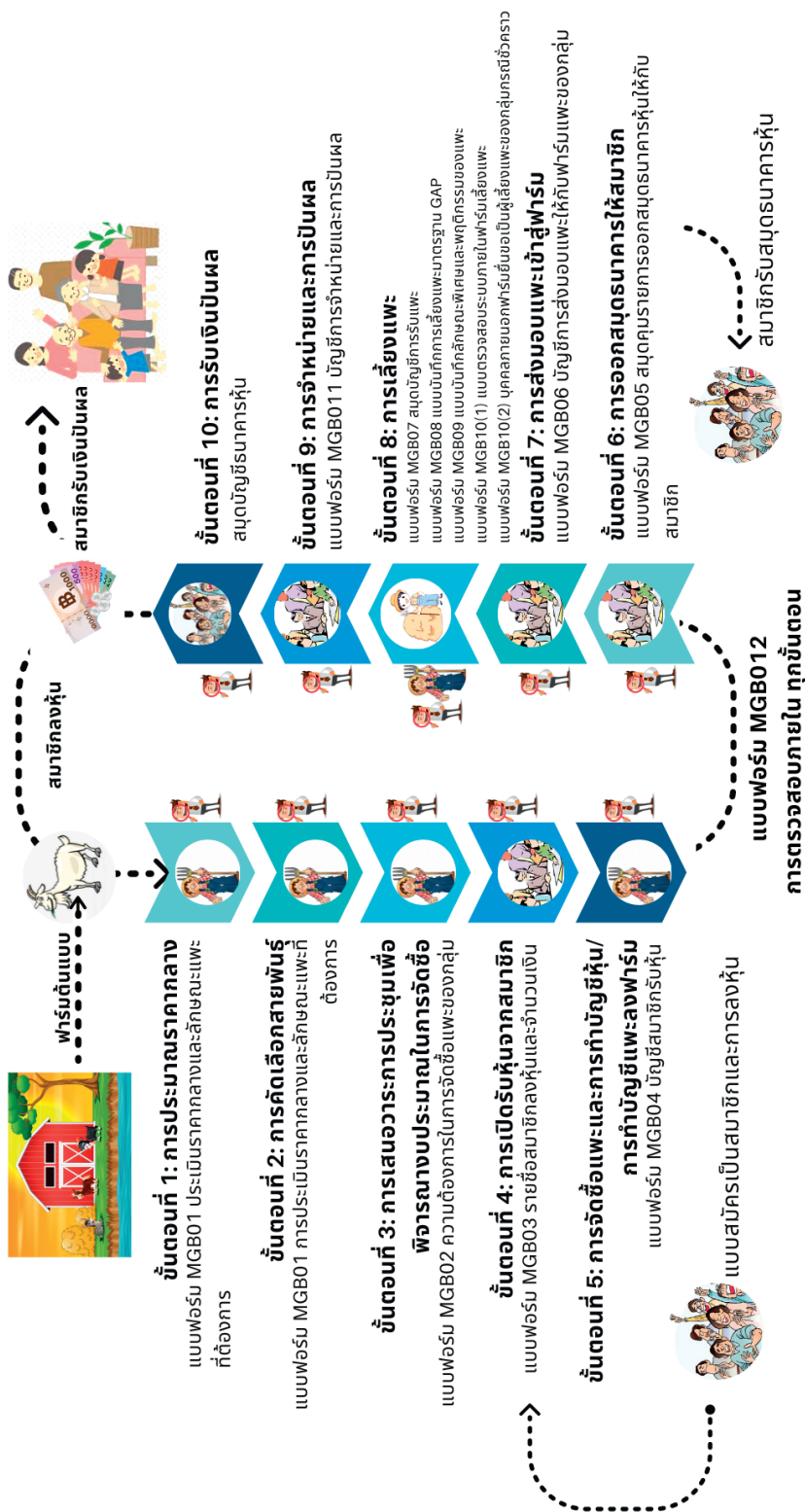
ขั้นตอนที่ 7 การส่งมอบแพะเข้าสู่ฟาร์ม ดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารกลุ่ม และผู้รับมอบคือ เจ้าของฟาร์มของกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 8 การเลี้ยงแพะของกลุ่ม ดำเนินการโดยผู้เลี้ยงแพะของกลุ่ม ซึ่งต้องบันทึกการเลี้ยงตามมาตรฐาน GAP และบันทึกลักษณะต่าง ๆ ของแพะ และคณะกรรมการบริหารฟาร์มเป็นผู้ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเลี้ยง พร้อมทั้งกำกับดูแลการเลี้ยงทั้งระบบ

ขั้นตอนที่ 9 การจำหน่ายและการปันผล ดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 10 สมาชิกรับเงินปันผล

ขั้นตอนที่ 1-10 คณะกรรมการตรวจสอบภายในมีการร่วมดำเนินการตรวจสอบการดำเนินงานให้มีความโปร่งใส

ภาพที่ 6 ขั้นตอนการบริหารจัดการกลุ่มและการใช้เครื่องมือในแต่ละขั้นตอน

ผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จากการสะท้อนผลการดำเนินงานของกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการพบว่า ช่วงแรกของการดำเนินโครงการ (ช่วงการรับสมัครผู้เข้าร่วมโครงการ) กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่เข้าใจว่า เป็นโครงการที่ให้การสนับสนุนปัจจัยการผลิต แต่เมื่อทางคณะผู้วิจัยได้เข้าไปดำเนินโครงการโดยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายทุกขั้นตอน (การประชุมสัมมนา การจัดทำเวทีชุมชน การระดมสมอง การฝึกทักษะ การลงมือปฏิบัติจริง และการร่วมสะท้อนผลการดำเนินการ) ทำให้กลุ่มเป้าหมายและชุมชนมีความเข้าใจตรงกันในการดำเนินโครงการมากขึ้น ทั้งนี้ ทางกลุ่มได้กล่าวว่าการดำเนินโครงการลักษณะนี้ไม่เคยเกิดขึ้นในชุมชนมาก่อนจึงมีความเข้าใจไม่ตรงกัน ในระยะแรก และหลังจากกลุ่มเป้าหมายและชุมชนมีความเข้าใจในการดำเนินโครงการทำให้มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการเพิ่ม 50 ราย (จากเดิม 70 ราย รวมเป็น 120 ราย) ส่วนหนึ่งให้เหตุผลว่า การบริหารจัดการฟาร์ม โดยกลุ่มเกษตรกรในรูปแบบธนาคารมีข้อดีคือ มีโครงสร้างกลุ่ม มีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มโดยสมาชิก มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการในการทำงานที่ต่างกันไป อีกทั้ง ระบบการลงทุนหรือการฝากเงินเพื่อร่วมลงทุน การแบ่งผลประโยชน์ กฎกติกา วิธีการดำเนินงานและเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม เป็นกระบวนการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของกลุ่มจากการระดมสมอง รวมถึง การได้ฝึกทักษะและปฏิบัติจริงจากการจำลองสถานการณ์ จึงทำให้สมาชิกมีความเชื่อมั่นในการลงทุน และชุมชนอื่นมีความสนใจในการดำเนินโครงการโดยการเข้ามาสอบถามและเยี่ยมชมฟาร์มของกลุ่ม ส่วนโรงเรือนสำหรับเลี้ยงแพะเนื้อของกลุ่มจำนวน 2 ฟาร์ม คิดเป็นพื้นที่ในการเลี้ยงแพะได้ 24 ตัวต่อฟาร์ม หรือได้ทั้งหมดประมาณ 48 ตัว พบว่า การมีฟาร์มเป็นสมบัติของกลุ่มทำให้กลุ่มเกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของร่วมกัน ดังนั้น ในการนำกระบวนการดังกล่าวไปขับเคลื่อนด้วยกลุ่มเองจึงเป็นไปได้ไม่ยากนัก ทั้งนี้ กลุ่มได้ระดมทุนจากสมาชิกและเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าร่วมทุนด้วย ทำให้ได้ทุนเพียงพอต่อการจัดซื้อพันธุ์แพะเนื้อลูกผสมมาเลี้ยงในฟาร์มของกลุ่มแล้วในรุ่นแรกในขณะนี้จำนวน 8 ตัว คิดเป็นจำนวนเงินหุ้น 45,390 บาท โดยแพะเนื้อในรุ่นแรกนี้มีอายุต่างกัน เมื่อจำหน่ายจะได้ผลตอบแทนคืนตามอายุแพะที่จำหน่ายซึ่งจะเป็นรายได้เป็นรายเดือน จากการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผิดชอบทุกขั้นตอน ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาทำให้การดำเนินโครงการนี้สำเร็จ (Prateep, M., et al., 2019) [9] อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินการของกลุ่มยังมีข้อจำกัด เช่น ทักษะในการบริหารงานของคณะกรรมการยังมีน้อย เนื่องจากเพิ่งเริ่มต้น ดังนั้น อาจจะมีปัญหาและอุปสรรคเกิดขึ้นได้ในการบริหารงาน ผู้เลี้ยงแพะของกลุ่มที่ทักษะค่อนข้างมีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ รวมถึง การระดมเงินทุนหรือเงินฝากเพื่อให้ได้จำนวนเงินตามราคาพ่อ-แม่พันธุ์แพะที่จัดซื้อเข้าฟาร์มของกลุ่มแต่ละรุ่นค่อนข้างใช้เวลา เนื่องจากสมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้น้อย อีกทั้ง ทางกลุ่มยังมีข้อกำหนดในการลงทุนขั้นสูงไว้มากเกิน 1,000 บาท ซึ่งเป็นการกำหนดไว้ให้เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของชุมชน ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้นายทุนเข้ามาลงทุนในจำนวนมาก แต่เมื่อเทียบกับราคาพ่อ-แม่พันธุ์แพะเนื้อ มีราคาค่อนข้างสูง นอกจากนั้น กว่าจะได้ผลกำไรจากกิจการของกลุ่มต้องใช้เวลาเลี้ยงนาน ซึ่งแพะมีอายุจำหน่ายประมาณ 8-12 เดือน ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับสายพันธุ์

บทสรุป

นวัตกรรมสังคมคนเลี้ยงแพะในพื้นที่อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง คือ การเลี้ยงแพะเนื้อในรูปแบบของธนาคาร โดยการบริหารงานของคณะกรรมการกลุ่ม กลุ่มมีฟาร์มแพะเนื้อเป็นของตนเองที่ได้ตามมาตรฐาน GAP คนเลี้ยงแพะของกลุ่มเป็นผู้ที่มีทักษะในการเลี้ยง สมาชิกกลุ่มสามารถลงหุ้นเพื่อร่วมลงทุนในการซื้อแพะมาเลี้ยงในแต่ละรอบการผลิตตามกำลังทรัพย์ที่มีอยู่ ผลกำไรของกลุ่มที่ได้จากการเลี้ยงแพะแบ่งส่วนเป็น 3 ส่วน คือ เข้ากองกลางของกลุ่มร้อยละ 10 เป็นของคนเลี้ยงร้อยละ 50 และเป็นของสมาชิกที่ร่วมลงทุนร้อยละ 40 การสร้างนวัตกรรมดังกล่าว เกิดจากการร่วมมือหลายหน่วยงาน ได้แก่ ภาควิชาการศึกษาศึกษาในพื้นที่ ภาครัฐในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น และหน่วยงานสนับสนุนทุนดำเนินการ ร่วมดำเนินการกับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ รวมถึง พื้นที่ดำเนินการมีความเหมาะสมต่อกิจกรรมเลี้ยงแพะเนื้อ อีกทั้ง แพะเนื้อเป็นที่ต้องการของตลาดท้องถิ่น โดยเฉพาะ ในชุมชนมุสลิม จึงทำให้ได้นวัตกรรมสังคมที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ การดำเนินกิจกรรมนี้ จึงเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางรายได้ให้กับกลุ่มคนรับจ้างกรีดยาง ที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ผู้สนับสนุนทุนในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ในโครงการเรื่อง ธนาคารแพะเนื้อแบบเลี้ยงหะ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ทุกท่านที่ให้คำแนะนำและให้กำลังใจแก่ทีมผู้วิจัย และขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพัทลุง สำนักงานสหกรณ์จังหวัดพัทลุง สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดพัทลุง สำนักงานปศุสัตว์เขต 8 จังหวัดสุราษฎร์ธานี และหน่วยงานในระดับพื้นที่ ได้แก่ เทศบาลตำบลคลองใหญ่ และ เทศบาลตำบลควนเสาธง ตำบลแม่ขรี อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง และที่ขาดมิได้คือ เครือข่ายคนกรีดยางจังหวัดพัทลุง ที่เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนในการดำเนินโครงการนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

References

- [1] Government Gazette. (2020). *Requirements Issued under Article 9 of the Emergency Decree on Administration of Emergency Services (No. 1), B.E. 2005*, Announced on 25 March 2020. 137(69D), 25 March 2020, 10-16. (In Thai)
- [2] Government Gazette. (2015). *Announcement of the Rubber Committee of the Rubber Authority of Thailand: Criteria, Implement and Conditions for Registration of Rubber Farmers B.E. 2015*, Announced on 30 September 2015. 132(246D), 8 October 2015, 4-6. (In Thai)
- [3] Government Gazette. (2020). *Regulations of the Farmers' Aid Committee: Criteria, Implement and Conditions for the Allocation of the Farmers' Aid Fund (No. 5), B.E. 2020*, Announced on 22 June 2020. 137(148D), 24 June 2020. Page 1. (In Thai)

- [4] Livestock Promotion and Development Division, Department of Livestock Development. (2020). *Manual for Animal Husbandry Promotion Projects and Related Activities under the Cooperation between the Department of Livestock Development and the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives*. Department of Livestock Development, Ministry of Agriculture and Cooperatives. 12-21. (In Thai)
- [5] Government Gazette. (2006). *Announcement of the National Agricultural Commodity and Food Standards Committee Subject: Establishment of National Agricultural Standards: Good Agricultural Practices for Beef Goat Farms, B.E. 2006 (TSS 6004-2549)*, Announced on 10 September. 2006. Volume 123 Section 114 D, 26 October 2006. Page 53. (In Thai)
- [6] Shresth, S. (2013). Concept of Dividend irrelevance theory. *Academic Voces, A Multidisciplinary Journal*, 3(1), 46-49. ISSN 2091-1106.
- [7] Khorpornprasert, B. (2011). The Approach to Develop Transparency Standard of Government Organizations. *Journal of Management Sciences*, 28(1), 33-48. (In Thai)
- [8] Paraskevopoulou, C., A. Theodridis, M. Johnson, A. Ragkos, L. Arguile, L. Smith, D. Vlachos, & G. Arsenos. (2020). Sustainability Assessment of Goat and Sheep Farms: A Comparison between European Countries. *Sustainability*, 12(3099), 2 of 23. doi:10.3390/su12083099.
- [9] Prateep, M., & Aree, S. (2019). Factors Affecting the Success of Community Development in Poonbumpen Community, Phasi Chareon District, Bangkok. *Journal of Humanities and Social Sciences Review*, 19(2), 95-105. (In Thai)